

RCL DPiO 5604-7/13

ANALIZA
WYROKU TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
Z DNIA 22 STYCZNIA 2013 R., SYGN. AKT SK 18/11

I. INFORMACJE O ORZECZENIU:

1. Metryka orzeczenia:

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 stycznia 2013 r., sygn. akt SK 18/11. Sentencja orzeczenia została opublikowana w dniu 30 stycznia 2013 r. w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, pod poz. 142.

2. Sentencja orzeczenia:

Art. 950 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.), w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), jest **niezgodny** z art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji:

Zaskarżony przepis art. 950 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej „k.p.c.”, nie utracił mocy obowiązującej wskutek wejścia w życie analizowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, gdyż przepis ten został znowelizowany ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381), która weszła w życie z dniem 3 maja 2012 r. (tj. przed dniem wejścia w życie ww. wyroku).

4. Stan prawny (na gruncie którego wydano orzeczenie):

Dokonując oceny regulacji zaskarżonej w niniejszym wyroku, tj. art. 950 zdanie pierwsze k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 2 maja 2012 r., zasadnym jest przesłедzenie procedury dotyczącej określenia przedmiotu egzekucji z nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym. Określenie to polega na dokonaniu przez komornika czynności polegającej na dokonaniu opisu i oszacowania zajętej w postępowaniu nieruchomości.

W myśl z art. 942 k.p.c. po upływie terminu określonego w wezwaniu dłużnika do zapłaty długu, komornik na wniosek wierzyciela dokonuje opisu i oszacowania zajętej w postępowaniu nieruchomości. W tym celu komornik, zgodnie z art. 945 k.p.c., zawiadamia o terminie opisu i oszacowania znanych mu uczestników postępowania (w praktyce chodzi zwykle o dłużnika i wierzyciela). Natomiast, w przypadku uczestników postępowania, co do których komornik nie ma wiadomości oraz innych osób, które roszczą sobie prawa do nieruchomości, dokonuje on ww. zawiadomienia w formie obwieszczenia publicznego. Zawiadomienia i obwieszczenia powinny być dokonane nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem opisu. Czynność opisu i oszacowania zajętej w postępowaniu nieruchomości kończy się z chwilą sporządzenia i podpisania przez komornika protokołu opisu i oszacowania nieruchomości.

Zgodnie z przyjętą w postępowaniu egzekucyjnym zasadą, wynikającą z art. 767 § 1 i 4 k.p.c., na czynność komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego wnoszona w terminie tygodniowym. Regulacja ta miała znaczenie biorąc pod uwagę zaskarżony przepis art. 950 zdanie pierwsze k.p.c., który stanowił, iż termin do zaskarżenia opisu i oszacowania, zajętej w postępowaniu nieruchomości, liczony był od dnia jego ukończenia, czyli od dnia podpisania przez komornika protokołu opisu i oszacowania. Jednocześnie przepisy k.p.c. nie przewidywały ani obowiązku zawiadamiania uczestników postępowania, o momencie zakończenia czynności opisu i oszacowania zajętej w postępowaniu nieruchomości, ani obowiązku doręczenia protokołu z tej czynności. Tym samym strona postępowania nie była w stanie ustalić początku biegu terminu właściwego do złożenia skargi, co z kolei uniemożliwiało jej zaskarżenie ww. czynności komornika.

Zaskarżony przepis art. 950 k.p.c. został znowelizowany ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, ustalając dwutygodniowy termin wniesienia skargi na opis i oszacowanie nieruchomości. Ponadto ww. ustawa dokonała zmiany art. 945 k.p.c. przez dodanie § 4, który nakłada na komornika obowiązek zawiadomienia znanych mu uczestników postępowania o terminie zakończenia czynności opisu i oszacowania nieruchomości, w przypadku gdy czynność nie została zakończona w terminie podanym w zawiadomieniu. Natomiast odnośnie uczestników „nieznanych”, komornik zobowiązany jest dokonać obwieszczenia zawiadamiającego o ukończeniu ww. czynności, zgodnie z zasadami wynikającymi z art. 945 § 2 k.p.c. W wyniku dokonanych zmian uregulowany został sposób obliczania początku biegu terminu zaskarżenia opisu i oszacowania.

5. Powołany wzorzec konstytucyjny:

Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż zdanie pierwsze 950 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, narusza wzorce zawarte w art. 45 ust. 1 oraz w art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Pierwszy z wymienionych wyżej przepisów stanowi, iż każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Biorąc pod uwagę powyższe, Trybunał Konstytucyjny ustalając zakres przedmiotowy gwarancji określonych w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wyznaczył pojęcie sprawy, jako sytuacji, w których koniecznym jest rozstrzygnięcie o prawach danego podmiotu w relacji z innymi podmiotami równorzędnymi albo z władzą publiczną.

Natomiast zgodnie z art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej w dochodzeniu, gwarantowanych konstytucyjnie, wolności lub praw. Wynikająca z powyższego przepisu zasada ma charakter bezwzględny, chroniąc jednostkę przed działaniami ustawodawcy polegającymi na wyłączeniu prawa do zainicjowania postępowania przed sądem bądź na jego pozbawieniu w związku z zaistniałą luką prawną.

Należy przy tym zauważyć, iż ww. przepisy są ze sobą związane w taki sposób, że art. 77 ust. 2 jest środkiem ochrony przed ingerencją w podmiotowe prawo do sądu wynikające z art. 45 ust. 1.

W kontekście powyższego zasadnym jest stwierdzenie, iż zaskarżenie czynności uczestnika komornika, tj. uruchomienie drogi sądowej, mieści się w konstytucyjnym rozumieniu pojęcia sprawy. Tym samym, za niekonstytucyjne uznano uniemożliwienie uczestnikowi postępowania egzekucyjnego skutecznego zaskarżenia czynności komornika, które przejawiało się w braku możliwości ustalenia początku biegu terminu właściwego do złożenia skargi. Bowiem przepisy k.p.c. nie przewidywały obowiązku zawiadomienia uczestnika postępowania o zakończeniu czynności opisu i oszacowania nieruchomości. Uczestnik postępowania był zawiadamiany tylko o rozpoczęciu czynności opisu i oszacowania nieruchomości, co w konsekwencji skutkowało tym, iż strona postępowania albo nie wiedziała o zakończeniu czynności opisu i oszacowania nieruchomości, albo dowiadywała się o nim po upływie terminu właściwego do wniesienia skargi. Nie mogła zatem w ustawowym terminie zaskarżyć czynności komornika. W konsekwencji powyższego art. 950 zdanie pierwsze k.p.c. nie dawał gwarancji uczestnikowi postępowania, że dowie się on o początku biegu terminu do wniesienia skargi, czyli o zakończeniu czynności opisu i oszacowania nieruchomości. Moment ten miał charakter

abstrakcyjny, niezależny od działań strony, czy też posiadanych przez nią informacji. W ten sposób ustawodawca nie dawał stronie możliwości terminowego wniesienia środka zaskarżenia. Co z kolei powodowało, że korzystanie z prawa do sądu stało się utrudnione albo wręcz niemożliwe.

II. SKUTKI ORZECZENIA:

Analizowany wyrok nie skutkuje utratą mocy obowiązującej art. 950 zdanie pierwsze w brzmieniu obowiązującym do dnia 2 maja 2012 r., gdyż został on znowelizowany ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie – Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw.

Powyższe oznacza, iż do postępowań, w przedmiocie zaskarżenia czynności komornika dotyczącej opisu i oszacowania nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym, wszczętych nie wcześniej niż 3 maja 2012 r. obowiązują „nowe zasady” (art. 945 § 4 i art. 950 k.p.c.), cieszące się domniemaniem konstytucyjności. Podkreślić przy tym należy, iż z chwilą wejścia w życie ww. wyroku możliwym jest wzruszenie postępowań wszczętych i zakończonych na podstawie niekonstytucyjnych regulacji. Natomiast odnosząc się do postępowań wszczętych i niezakończonych na podstawie niekonstytucyjnych regulacji, zauważenia wymaga, iż z uwagi na nasuwającą wątpliwość interpretacyjną regulację przejściową ustawy z dnia 16 września 2011 r. (*art. 9 ust. 1 stanowi, iż przepisy niniejszej ustawy stosuje się do postępowań wszczętych po, a nie przed dniem jej wejścia w życie*) oraz fakt wejścia w życie ww. wyroku, zasadnym wydaje się twierdzenie, iż postępowania te powinny zostać zakończone na podstawie przepisów zgodnych z wymogami konstytucyjnymi.

III. WSKAZÓWKI DLA PRAWODAWCY:

Brak

IV. WYKONANIE ORZECZENIA:

1. Potrzeba wykonania orzeczenia:

Jak wskazano powyżej zaskarżona w niniejszym wyroku regulacja została znowelizowana ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie – Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, która uregulowała sposób obliczania początku biegu terminu zaskarżenia opisu i oszacowania nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym. Należy przy tym podkreślić, iż „nowoprzyjęte” rozwiązania nie były przedmiotem oceny Trybunału Konstytucyjnego pod kątem ich zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej. Dokonując

jednak ich analizy zasadnym jest twierdzenie, iż realizują one wytyczne Trybunału Konstytucyjnego dotyczące wprowadzenia możliwego do realizacji środka zaskarżenia.

Jednakże biorąc pod uwagę wymóg wprowadzenia rzetelnej procedury, ewentualnego rozważenia wymaga zmiana obowiązujących przepisów w taki sposób, aby termin do zaskarżenia czynności opisu i oszacowania nieruchomości liczony był nie od ukończenia opisu i oszacowania tj. od podpisania protokołu, ale od doręczenia go znanym komornikowi uczestnikom postępowania.

2. Podmiot właściwy w zakresie objętym orzeczeniem:

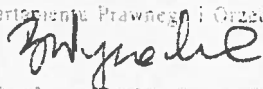
Z uwagi na tematykę niniejszego wyroku Trybunału Konstytucyjnego podmiotem właściwym w zakresie objętym tym wyrokiem jest Minister Sprawiedliwości.

3. Kierunek rozwiązań/brzmienie przepisu:

Ad. pkt 1.

4. Etap prac nad projektem wykonującym orzeczenie:

Zgodnie z informacją zamieszczoną w Biuletynie Informacji Publicznej nie zostały podjęte prace legislacyjne zmierzające do wykonania ww. wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

DYREKTOR
Departamentu Prawnego i Orzecznictwa

dr Barbara Trojanowska-Wysocka

Sporządziła:
Małgorzata Maziarz

